

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента

Полякової Юлії Володимирівни

на дисертаційну роботу Кирилич Христини Володимирівни

“Проблема нерівномірності економічного розвитку світового господарства”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

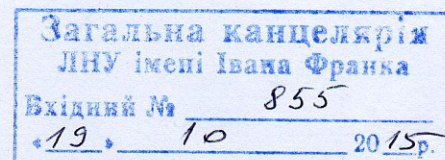
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і

міжнародні економічні відносини

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

Необхідність спільного розв'язання глобальних проблем сучасності, зокрема соціально-економічних, є одним з пріоритетних завдань економічної науки сьогодення, оскільки світове господарство є складною системою національних економік окремих країн та їхніх об'єднань, що взаємопов'язані міжнародними економічними відносинами. Однією із проблем у цьому аспекті є подолання нерівномірності економічного розвитку світового господарства.

Нерівномірність економічного розвитку є однією з основних тенденцій розвитку світової економічної системи, яка проявилася на усіх рівнях. На сучасному етапі триває нерівномірний розвиток окремих країн та цілих регіонів. Важливими факторами, що обґрунтовують нерівномірність економічного розвитку, є доступ до природних ресурсів та ринків збуту, фінансове та матеріальне забезпечення, однак на сьогодні вагомий вплив на зазначені процеси справляє науково-технічний прогрес. Інтернаціоналізація результатів науково-технічної діяльності та використання прогресивних технологій забезпечує стрімкий соціально-економічний розвиток країн. Тому нерівномірність економічного розвитку світового господарства розглядається як об'єктивна реальність.

Відповідно рівень економічного розвитку країни сьогодні оцінюється не лише кількісними характеристиками, а й життєвими стандартами (матеріальний добробут, якість життя, освіта, охорона здоров'я, екологія), підвищення яких свідчить про економічне зростання та одночасно посилює роль держави у його забезпеченні та регулюванні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Проведений аналіз змісту і структури дисертаційної роботи Кирилич Х.В. дає підстави стверджувати, що робота є самостійним і завершеним науковим дослідженням, в якій чітко сформульовано актуальність теми, мету і завдання дослідження; визначено об'єкт і предмет, сукупність методів і прийомів наукового пошуку, а також обґрунтовано наукову новизну та представлено практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі *“Еволюція поглядів на проблему нерівномірності світового господарства”* розглянуто еволюцію класичних і сучасних наукових поглядів на проблему нерівномірності економічного розвитку світового господарства. Заслуговує на увагу вибір наукового напрямку, через призму якого досліджено дану проблематику, адже проблему нерівномірності розглянуто на інституційних засадах. Автором зроблено обґрунтовані висновки, що інституційна культура та політика держави є вагомими чинниками існування диспропорцій між доходами країн, а економічне зростання значною мірою залежить від ефективності управління.

У другому розділі *“Теоретико-методологічні засади дослідження нерівномірності економічного розвитку”* досліджено методологічний, теоретичний і концепційний виміри нерівномірності економічного розвитку світового господарства.

Значний теоретичний і практичний інтерес, на нашу думку, викликає концепційний вимір проблеми нерівномірності економічного розвитку, який розглянуто через призму новітніх теорій економічного розвитку, які з'явилися в

другій половині ХХ ст., а саме: теорію світових систем, антиглобалістську теорію, теорію синергетики, теорію полюсів зростання, теорію зовнішньої залежності, в межах якої розглядаються неоколоніальна модель залежності, хибна парадигма розвитку та теорія дуального розвитку, і теорію ендогенного розвитку (с. 51- 65).

Заслуговує на увагу авторське визначення нерівномірності економічного розвитку світового господарства як особливого закономірного процесу розвитку, притаманного сучасній глобалізованій системі світового господарства, специфікою якого є глибокі дивергенції між країнами світу у всіх сферах соціально-економічного буття, що супроводжується асиметричним розподілом переваг від глобалізації та суттєвими розбіжностями в рівнях доходів у планетарному масштабі (с. 42).

У третьому розділі *“Вплив нерівномірності економічного розвитку на загальносвітові економічні процеси”* проаналізовано зміст, причини, динаміку світової економічної нерівномірності та закономірності формування її ключових параметрів у світовій економіці. Також проведено ґрунтовний аналіз впливу інституцій на ефективність економік країн світу.

Заслуговує на увагу запропонована автором економетрична модель, метою якої є показати взаємозалежність показників ВВП та набору інституційних й економічних змінних. Особлива увага приділена дослідженню сучасних проявів нерівномірності економічного розвитку за допомогою ВВП на душу населення.

У четвертому розділі *“Основні напрями соціально-економічної політики подолання нерівномірності економічного розвитку”* наведено економетричну модель впливу інституційних змінних на економічне зростання для країн, що розвиваються і не мають виходу до моря, та їх транзитних сусідів. Хотілося б відзначити особливу наукову значущість даного дослідження з огляду на малодослідженість даної групи країн світу.

Також запропоновано основні методи подолання проблеми нерівномірності економічного розвитку на прикладі деяких країн світу та розроблено рекомендації для України в контексті її повноцінної інтеграції в світову економічну систему.

Отже, основні наукові положення дисертації, викладені в ній висновки та рекомендації характеризуються високим ступенем достовірності й обґрунтованості, що зумовлено опрацюванням значного обсягу теоретичного та практичного матеріалу, адекватним використанням сучасного інструментарію загальнонаукових та спеціальних економічних методів дослідження, критичним підходом до оцінки наукового доробку вітчизняних та зарубіжних фахівців.

Наукова новизна результатів дослідження

Серед найважливіших наукових результатів проведеного автором дослідження слід відзначити наступні:

1) здійснено дослідження впливу факторів на світову економічну нерівномірність на основі економетричних моделей, в яких за допомогою стохастичної виробничої функції Кобба–Дугласа встановлено, що економічний розвиток держави значною мірою залежить від ефективності інституційних механізмів (с. 84-98 дисертації та с. 8-10 автореферату);

2) обґрунтовано, що основою економічного розвитку для країн, що розвиваються і не мають виходу до моря, та їх транзитних сусідів слугує узгоджена політика, спрямована на удосконалення всіх інституційних факторів, а саме верховенства права, гласності та підзвітності, політичної стабільності, ефективності органів влади, контролю над корупцією й високого рівня економічної свободи, а інституційний фактор мав би бути включений у розширення Віденської програми дій для таких країн (с. 114-127);

3) удосконалено методику побудови економетричних моделей впливу інституційних та економічних змінних на ВВП з урахуванням панельних даних з фіксованими і випадковими ефектами;

4) обґрунтовано причинно-наслідкові зв'язки між індексом FAIL та ефективністю економіки (с. 98-101);

5) удосконалено визначення поняття “нерівномірність економічного розвитку” (с. 41);

б) проаналізовано динаміку обсягів ВВП на душу населення основних регіонів світу з метою визначення глибинних причин сучасної світової нерівномірності економічного розвитку світового господарства (с. 71).

Достовірність та повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих дисертантом працях

У дисертації використані статистичні матеріали ООН, МВФ, Світового банку, які у поєднанні із опрацьованими у процесі дослідження фундаментальними працями вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, підтверджують достовірність та обґрунтованість сформованих наукових положень, висновків і рекомендацій.

Теоретичні, методичні та практичні результати дисертаційного дослідження є обґрунтовані й достовірні, ґрунтуються на фактичному матеріалі та зроблених автором розрахунках. Обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових висновків також засвідчує їх апробація на наукових конференціях, публікації у фахових економічних виданнях, довідки про впровадження результатів у практику та навчальний процес.

Основні положення та результати дисертаційної роботи відображено у 19 наукових працях одноосібно і 1 у співавторстві загальним обсягом 7,38 авт. арк., з них 9 статей у фахових наукових економічних виданнях та 11 тез доповідей на наукових конференціях.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам ДАК МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Автореферат дисертації підготовлений відповідно до встановлених стандартів, а викладений в ньому матеріал розкриває зміст роботи в повній мірі.

Практичне значення результатів дослідження

Сукупність авторських рішень можна вважати суттєвим внеском у розвиток та поглиблення теорії й практики проблеми нерівномірності економічного розвитку.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці аналітичних матеріалів і практичних рекомендацій державними структурами, що відповідають за формування і проведення внутрішньої та зовнішньої економічної політики держави для оцінки ефективності впливу інституцій на економічне зростання, також для викладання курсів світової економіки та міжнародних економічних відносин.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Належно оцінюючи рівень дисертаційної роботи, її теоретичне та практичне значення, відзначимо наявність певних упущень. На нашу думку, у дисертаційній роботі мають місце окремі дискусійні положення, наприклад, автором опрацьовано значну кількість праць науковців, що досліджували дану проблематику, з огляду на те, що в Україні ця тема є малодослідженою (с. 4). Тому варто було б чіткіше виокремити коло осіб, які займалися, перш за все, саме зазначеним напрямком, а не дотичними дослідженнями.

Вивчаючи досвід проведення реформ та їх впливу на тенденції економічного розвитку таких країн як Сінгапур, Польща (с.137-138), Грузія (с. 140), автор, не дивлячись на зроблені ґрунтовні узагальнення, не показує чітких прикладних механізмів адаптації вивченого позитивного досвіду реформування економічної системи в українських умовах.

Також автором достатньо не розкрито вплив на ефективність подолання нерівномірності економічного розвитку в контексті інтеграції України у світову економічну систему, наприклад, таких факторів як зміна вікової структури трудових ресурсів, енергоємність економіки, застаріла технологічна структура та тінізація економіки, про які автор зазначає у роботі.

Також слід зауважити, що для отримання більш достовірних результатів дослідження доцільно було б врахувати оновлені дані, наприклад, досліджуючи вплив інституцій та економічних змінних на ефективність світових господарств з метою визначення факторів, що впливають на світову економічну нерівномірність автором охоплено показники 185 країн світу за 1990, 2000 і 2010 рр (с. 86) та у

підрозділі 4.2. “Економічні перспективи формування світової політики збалансованого розвитку”, оцінюючи перспективу формування збалансованої політики економічного розвитку світу, автор користується інформацією Світового банку за 2008 р.

Однак вказані недоліки і зауваження не носять принципового характеру та не заперечують високої оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Кандидатська дисертація Кирилич Христини Володимирівни “Проблема нерівномірності економічного розвитку світового господарства” виконана на належному науково-теоретичному рівні, є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням. Наукові положення й висновки, викладені у роботі, є обґрунтованими та характеризуються науковою новизною. Поставлену в дисертаційній роботі мету досягнуто, завдання виконано.

Зміст, оформлення й апробація основних положень дисертації та автореферату відповідають вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України, які висуваються до кандидатських дисертацій з економічних наук, зокрема, п. 11, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2007 року № 423, а її автор, Кирилич Христина Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:
кандидат економічних наук,
доцент кафедри
міжнародних
економічних відносин
Львівської
комерційної академії

Підпис *Полякова Юлія* Завіряю
начальник відділу кадрів
ЛКА
" 16 " 10 2015 р.

Полякова Юлія

Полякова Юлія Володимирівна